

УДК 330.4:339.137

АЛЛАХВЕРДЯН АНТОНІНА,*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Донецького інституту міського комунального господарства*

МІНІМІЗАЦІЯ РЕФЛЕКСИВНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА ЗА РАХУНОК КОНТРОЛЮ

У статті на базі ефективно розташованих вузлів контролю запропоновано підхід до підвищення об'єктивності інформації за рахунок мінімізації рефлексивного впливу, що дозволяє підвищити якість інформаційних потоків у процесі підготовки управлінських рішень на промислових підприємствах.

Ключові слова: розвиток; виробництво; контроль; рефлексивний вплив; промислове підприємство.

Постановка проблеми. Динамізм ринкового оточення робить необхідним впровадження на промислових підприємствах системи управління розвитком виробництва. Загострення конкуренції під час світової фінансово-економічної кризи кардинально змінює необхідну виробничу модель у порівнянні із традиційною. Сучасне виробництво набуває властивість безперервних змін, що висуває на перший план значимість ефективного управління розвитком виробництва.

Ефективність процесу управління розвитком виробництва може бути суттєво підвищена, якщо відповідно до поставлених цілей і прийнятої науково-технічної політики виділити типові форми розвитку виробництва: технічний розвиток виробництва, що характеризується переслідуванням у якості основної мети вдосконалення технічного й технологічного рівня виробництва, упровадження нових технологій; продуктивний розвиток виробництва, який передбачає впровадження у виробництво нових і вдосконалення товарів, що вже випускаються; комплексний розвиток виробництва сполучає характеристики двох перерахованих вище типів.

У процесі вирішення практично кожної з визначених задач, на прийняття рішень можливий непрямий вплив різного ступеня, який потрібно ретельно контролювати.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Вагомий внесок у дослідження питань теорії й практики контролю здійснили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Е. Аренс, М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, І. К. Дрозд, К. Друрі, М. В. Кужельний, А. М. Кузьмінський, Л. П. Кулаковська, М. Мескон, О. Ю. Редько, В. С. Рудницький, В. В. Сопко, Л. О. Сухарева, Б. Ф. Усач, Д. Хан, Ч. Хорнгрен. Проте, й досі залишається невирішеним ряд питань, в тому числі й основи побудови ефективної системи контролю з урахуванням рефлексивного впливу на промислових підприємствах.

Мета статті - вивчення методів соціального контролю прийняття управлінських рішень та розробка підходу до підвищення об'єктивності інформації за рахунок мінімізації рефлексивного впливу.

Виклад основного матеріалу. Поточні наукові дослідження в питаннях застосування рефлексивного підходу до економічних процесів мають вузько спрямований характер. Універсального методологічного фундаменту моделювання рефлексивних процесів в при реалізації системи контролю немає. Що ж до особ-

ливостей рефлексивного управління підприємствами, то ця проблема знайшла своє відображення в працях Р. Лепи, В. Лепського, В. Лефевра, Ю. Лисенка, М. Мальчик, Л. Міллера, Д. Новікова, Л. Сергєєвої, Т. Таран, Ю. Вебера, П. Ф. Друкера, Дж. Сороса.

Методологія підготовки прийняття управлінських рішень на підприємстві постійно розвивається. Вона вбирає в себе найбільш сучасні наукові напрямки, до яких слід віднести й механізми мінімізації суб'єктивності управлінських рішень, механізми прийняття рішень в умовах малоструктурованого і неповного інформаційного середовища, рефлексивні механізми взаємодії осіб, які беруть участь у підготовці управлінських рішень і т.ін. Саме процес контролю рефлексивних механізмів взаємодії осіб, які беруть участь у підготовці управлінських рішень на підприємствах крупного машинобудування потребує проведення чіткої систематизації.

Поява рефлексивного управління як методу соціального контролю стала розвитком і логічним продовженням наукових праць Д. Канемана та О. Тверського [1], у яких аргументовано доведена нерациональність поведінки суб'єктів економічних систем.

Саме під рефлексією прийнято розуміти відображення й дослідження пізнавального акту [2; 5], процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів, а також осмислення суб'єктом того, якими засобами й чому він викликав враження в іншого суб'єкта [3; 6]. У системах взаємодії двох суб'єктів виділяють три ранги рефлексії. Так, рефлексія суб'єкта щодо своїх власних понять про реальність, принципів своєї діяльності називається рефлексією першого рангу, або авторефлексією [7; 8]. Рефлексія другого рангу має місце щодо понять про реальність іншого суб'єкта. Уявлення суб'єкта в рамках рефлексії другого рангу про поняття іншого характерні для рефлексії третього рангу (у контексті даного дослідження особлива увага приділяється рефлексії другого рангу). З погляду поінформованості суб'єкта виділяють інформаційну й стратегічну рефлексію (рис. 1) [4].

Розглянемо ступінь можливого непрямого впливу у разі рішення задачі технічного оновлення виробничих потужностей підприємства (рис. 2).

Отже найвищий ступінь можливого впливу пропонуємо розглядати на стадії підготовки технічного оновлення виробничих потужностей підприємства, для цього по-перше визначимо для кожного з етапів підготов-

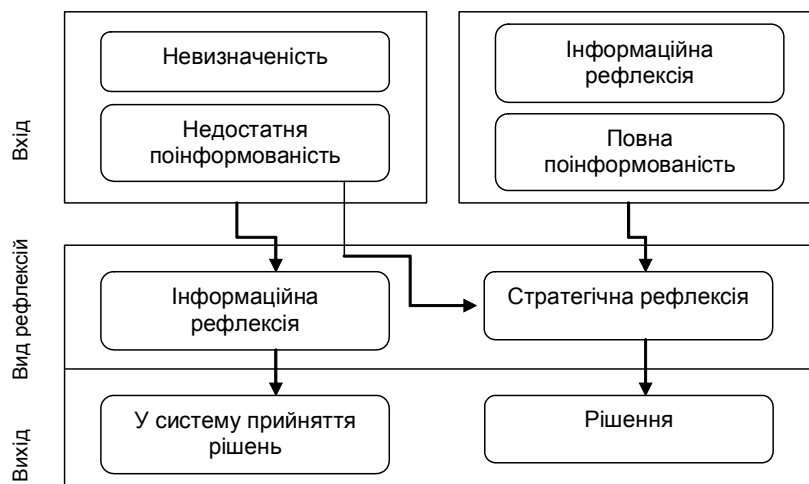

Рис. 1. Класифікація рефлексії за фактором поінформованості.

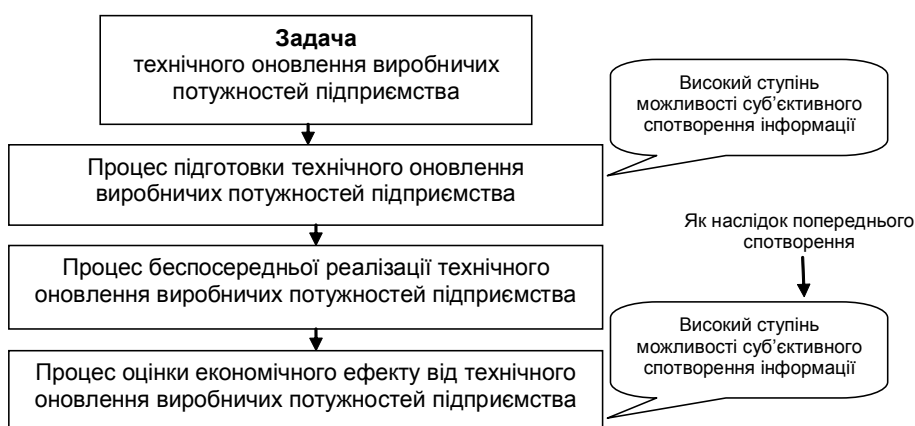

Рис. 2. Основні стадії вирішення задачі технічного оновлення виробничих потужностей підприємства.

ки завдання та суб'єктів виконання; по-друге, спрогнозуємо для кожного з етапів можливі мотиви спотворень інформації.

Доцільно розглядати два основних варіанти спотворення - навмисне спотворення інформації (обман) та суб'єктивний образ об'єктивної реальності тобто ненавмисне спотворення.

Отже для більшої об'єктивності інформації, що надходить до суб'єкта управління, потрібно мінімізувати рефлексивний вплив виконавця на результат виконання завдання. Але існує потенційна можливість різноманітної реакції і з боку суб'єкта управління на одне й теж інформаційне повідомлення з боку суб'єкта виконання.

У контексті вище наведеного, для підвищення об'єктивності та більш ефективного результату виконання завдання технічного оновлення виробничих потужностей підприємства пропонується визначити вузли контролю у яких можливо мінімізувати рефлексивний вплив на інформацію, що є стратегічно важливою для реалізації подальших етапів загального завдання.

Вузли контролю будуть відповідати за визначення моменту, після якого може піти корегування за рахунок попередньо спотвореної інформації.

А завдання підвищення об'єктивності експертних оцінок у вузлах контролю пропонується вирішувати за методикою, запропонованою у роботі [4, с. 273-290].

Висновки

Проведені в рамках дослідження експерименти підтверджують гіпотезу про те, що якщо в інформації

характерна наявність контрольованих спотворень, то за допомогою вузлів контролю можливо мінімізувати рефлексивний вплив на якість вхідної і вихідної інформації й запобігти подальшому її викривленню по етапах виконання завдання. Якщо ж переважають природні спотворення (неконтрольовані помилки), то їх виявлення дасть можливість шукати шляхи їх усунення.

Запропонований підхід до підвищення об'єктивності інформації за рахунок мінімізації рефлексивного впливу дозволяє підвищити якість інформаційних потоків у процесі підготовки управлінських рішень на промислових підприємствах. Подібний аналіз може бути проведений заздалегідь, що підвищить об'єктивність прийняття управлінських рішень на всіх стадіях управління розвитком промислового виробництва. Реалізація розробленого підходу дозволить підвищити ефективність системи підготовки й прийняття управлінських рішень на підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словарь практического психолога / [сост. С. Ю. Головин]. - Минск : Харвест, М. : Изд-во АСТ, 2001. - 800 с.
2. Философский энциклопедический словарь / [сост. Э. Ф. Губский, Г. В. Корабельная]. - М. : Инфра-М, 2003. - 576 с.
3. Kahneman D. Prospect theory: an analysis of decisions under risk / D. Kahneman, A. Tversky // Econometrica. - 1979. - V. 47. - P. 263-291.
4. Рефлексивні процеси в економіці: концепції, моделі, прикладні аспекти : [монографія / за ред. Р. М. Лепи] ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. - Донецьк: АПЕКС, 2010. - 306 с.

5. Лёфевр В. А. Рефлексия. - М. : Когито-Центр, 2003. - 496 с.

6. Таран Т. А. Математическое моделирование рефлексивного управления / Т. А. Таран, В. Н. Шемаев // Системні дослідження та інформаційні технології. - 2005. - № 3. - С. 114-131.

7. Димченко Н. С. Рефлексивне управління та його роль в управлінській діяльності / Н. С. Димченко // Економічні науки.

Серія: Економіка та менеджмент : зб. наук. праць Луцького національного технічного ун-ту. - Луцьк, 2013. - Вип. 10 (38). - С. 55-66.

8. Развитие промышленного производства: методы, модели та інструменти : монографія / [І. С. Грозний, Р. М. Лепа та ін. ; за заг. ред. І. С. Грозного] ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. - Донецьк : СПД Купріянов В.С., 2010. - С. 311-323.

Аллахвердян Антонина,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри учета и аудита
Донецкого института городского коммунального хозяйства*

МИНИМИЗАЦИЯ РЕФЛЕКСИВНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА РАЗВИТИЕ ПРОИЗВОДСТВА ЗА СЧЕТ КОНТРОЛЯ

В статье на базе эффективно расположенных узлов контроля предложен подход к повышению объективности информации за счет минимизации рефлексивного воздействия, что позволяет повысить качество информационных потоков в процессе подготовки управленческих решений на промышленных предприятиях.

Ключевые слова: развитие; промышленность; контроль; рефлексивное влияние; промышленное предприятие.

Allakhverdyan Antonina,

*Candidate of Economic Sciences, assistant professor of Department of Accounting and Audit
of the Donetsk Institute of Urban Municipal Economy*

MINIMIZING REFLECTIVE INFLUENCE ON DEVELOPMENT OF MANUFACTURING AT THE CONTROL CONTENT

The article substantiates that in the process of solving practically each of the tasks of production, the adoption of managerial decisions is possible indirect influence of varying degrees, which needs to be carefully monitored.

It is proved that in order to increase the objectivity and more effective result of the task of technical upgrading of production capacities of the enterprise, it is proposed to identify control nodes in which it is possible to minimize the reflexive impact on the information that is strategically important for the implementation of further stages of the general task. The nodes of control are responsible for determining the time after which correction can be made at the expense of pre-distorted information.

On the basis of effectively located control units, an approach to increasing the objectivity of information by minimizing reflexive influence is proposed, which allows to improve the quality of information flows in the process of preparing management decisions at industrial enterprises.

Keywords: development; production; control; reflexive influence; industrial enterprise.

REFERENCES

1. Golovin, S.Yu. [comp.; ed.] (2001), Dictionary of practical psychologist, *Harvest - AST Publishing House*, Minsk-Moscow, 800 p. (rus).

2. Gubsky, E.F. & Korabelnaya, G.V. (2003), Philosophical Encyclopedic Dictionary, *Infra-M*, Moscow, 576 p. (rus).

3. Kahneman, D. and Tversky, A. (1979), Prospect theory: an analysis of decisions under risk, *Econometrica*. Vol. 47, pp. 263-291 (eng).

4. Lepa, R.M. (2010), Reflexive processes in the economy: concepts, models, applied aspects, *APEX*, Donetsk, 306 p. (ukr).

5. Lefevre, V.A. (2003), Reflection, *Kogito-Center*, Moscow, 496 p. (rus).

6. Taran, T.A. & Shemaev, V.N. (2005), Mathematical modeling of reflexive control, *System of Information and Informational Technologies*, № 3, 114-131 (rus).

7. Dymchenko, N. S. (2013), Reflexive management and its role in management activity, *Economic sciences. Series: Economics and Management: collection of scientific papers of Lutsk National Technical University*. Lutsk, Vol. 10 (38). pp. 55-66 (ukr).

8. Grozny, I.S. and Lepa, R.M. et al (2010), Development of industrial production: methods, models and tools, *SPD Kupriyanov V.S.*, Donetsk, pp. 311-323 (ukr).

© *Аллахвердян Антоніна*

Надійшла до редакції 08.07.2014